

Cơm và Tết Mã Tết ng Nh. Trong lịch sử y học Trung Hoa, có những người bệnh tật vì Tết Mã Tết ng Nh là một. Qua bệnh án họ Tết Mã, y sĩ Trung Hoa đã chứng tỏ bệnh tật bi đát đến bệnh tật đái đàng công nguyên, thu bệnh y giới là tiêu khát. Bài Hát tụng ca Lý Thục ng n đĩ Đ ng có câu Th th n tôi h u t ng nh khát nghĩa là nhu cầu quan trọng bệnh tật đái đàng ng nh Tết ng Nh. Nguyễn Du trong bài thơ Y nguyên v n ký Thanh Oai Ngô Tết Nguyên cũng nhắc đến chứng tiêu khát của chàng Tết Mã: tiêu khát nh t tăng Tết Mã bệnh (bệnh tiêu khát của Tết Mã Tết ng Nh ngày càng nặng). Qua bài Ng a bệnh thơ hoài (N m bệnh tật n i lòng), Nguyễn Thông khi lâm bệnh mất tính lý đ c p đ n Tết ng Nh, y nh Nguyễn Phi Khanh: Đ Ph vô gia bệnh, Tết ng Nh trẻ ng niên bệnh (Không nhà ly bệnh Đ Ph, Bệnh học n li n năm giới ng Tết ng Nh). Bệnh đái đàng là một bệnh do thiếu năng n i t t nên kéo dài suốt đời, do đó khi mu n mô t tình trạng đau m liên miên là người xa liên tục ng t i nó. Tết Nguyễn Phi Khanh qua Nguyễn Du đ n Nguyễn Thông. Nh v y thân sinh Nguyễn Trãi đã nhắc đến Tết Mã Tết ng Khanh khi li t gi ng ch vì đó là một trẻ ng h p bệnh lý ng danh và quen thuộc của người Đông, ch ch ng ph i vì nh i ông ngo i Nguyễn Trãi.

Mọi tình hình của mình không được Nguyễn Phi Khanh ghi lại trong thơ văn. Ông có nhắc đến với con trong bài Ng u tác (Ng u nhiên làm thơ): Lão t c đĩ n viên chân s nghi p, Tâm vô m đ quý thể nhi. (Tu i già v ru ng v n m i đúng là s nghi p thơ t. Đêm hôm khuya kho t trong lòng không th n v i v con). Nhưng Nguyễn Phi Khanh không để lại một từ li u gì, t nh m t vài đo n h i ký hay m t bài thơ t ng n i, tr giai thoại v con người tình của ông qua s bút của Ngô Sĩ Liên. Phần lớn thi ca t ng dù đ c ông dành cho b n bè: Hồ Tông Th c, Nguyễn Viêm, Vũ Thích Chi, Đ Tết Tr ng, Phạm Nhân Khanh, V.V... Riêng đĩ v i người em đ ng hao Nguyễn Hán Anh, ông ra r t thân mật, có nhu cầu thơ x ng h a r t th m thi t, và gọi Hán Anh là H ng Châu Ki m Chính. Bi t n nh c ph, ông có nhu cầu bài thơ ghi n (t) g i trình (ký trình), dâng lên (th ng), vâng l i h a (ph ng canh) v.v... Thơ văn Nguyễn Phi Khanh nói chung, cho chúng ta hình nh m t con người n ng lòng v i đ ng li u bè b n, x s em th m v i anh em.

Tài liệu không cho biết Trần Thái ng i nh th nào và Nguyễn Phi Khanh cũng không nói t i v nhu cầu n nh Ngô Thì Sĩ, hay tri u m n nh Cao Bá Quát. Chúng ta chỉ biết là bà Thái m t t ng đĩ s m. Qua l i Nguyễn Trãi trong B ̄ng H di s l c: đ m u, công đ tam n đĩ, tiên công nhi m t [m tôi là con gái th ba của công t c Tết Nguyên Đán) m t trẻ c công].

Đi tìm một nét tâm cảnh lung linh, một phong thái suy t, một l i tâm s huy n o, một cách đi u tâm h n qua nh ng l i th khái quát, nh ng t th l ng l o hé m cái tôi t phát vô th c của Nguyễn Phi Khanh, tôi b t ch t đ c bài Trùng du xuân giang h u c m (C m xúc khi đi ch i sông xuân l n th hai):

Ngũ i Tình Ngụy n Phi Khanh Bên Sông Xuân

Tác Giả: Tr n Văn Tích

Chúa Nhật, 21 Tháng 2 Năm 2010 09:07

Kh niên tam nguy t Nh hà tân,

L ph c t ng tùy ngũ l c nhân,

Ng n th o vô tình xuân t l c,

Giang là t i nhĩn khách hoàn tân.

Thanh ngâm vũ h u yêu h ng dĩ p,

Hoãn trao phong t n quá b ch t n.

Tr ng kh ng th n tâm dao ng y khuy t,

Ngũ h thiên t i đ c th thân.

(Tháng ba năm ngoái n i b n sông Nh hà,

M c áo dĩ p theo sau có năm sáu ng i.

B c vô tình xuân v cũng t tot t i,

Dòng sông tr c m t mà khách thì l i m i.

Sau c n m a ngâm kh t ng đón chi c lá h ng,

Tr c làn gió chèo khoan thai qua bãi n tr ng.

Lư ng s t c lòng xa n i cung khuy t,

Đ chi c thuy n Ngũ h riêng ch k th sinh).

Tr c h t, v m t văn t h c, bài th này đ c ghi gi ng nhau trong Th Văn Lý Tr n, t p III, nhà xu t b n Khoa H c Xã H i, Hà N i, 1989, trang 389 và trong c Trai T p, t p th ng, Ph Qu c V Khanh đ c trách Văn Hóa, Sài Gòn, 1971, trang 205. Ph n phiên âm sang ch Vi t hi n đ i không có sai bi t gì, ngo i tr ch th năm câu th b y: Th Văn Lý Tr n phiên là giao, c Trai T p phiên là dao. Khang Hy ghi v ch này; D chiêu thi t âm dao (dao nh trong ca dao). Các t đ i n nh Hán Vi t Đào Duy Anh, Nguyễn Kim Th n, H u Hàn Giang đ u ghi là dao, riêng Thiệu Ch a ghi là diêu, theo đúng phép phiên thi t c a Khang Hy nh ng không theo cách phát âm c a t đ i n này. Tôi ch a l i theo ý ki n c a đa s tài li u, thay vì theo cách phiên âm c a Th Văn Lý Tr n.

Thi ph m c a Nguyễn Phi Khanh không có ch t . Ch th nhân x ng n mình. S hi n h u c a b n thân thi sĩ là đ i u ch đ c hi u ng m. C u trúc ng pháp đó c a bài th t o nên m t ngôn ng thi ca đ t cá nhân sáng tác vào m t m i liên h đ c bi t v i v n v t. Nguyễn phi khanh n i c m hóa ngo i gi i: b n sông, b c , dòng n c, c n m a, làn gió, chi c thuy n ch là nh ng c nh c a vũ tr mà thân ph Nguyễn Trãi m n t m nh m t ng thông cùng thiên nhiên, đ th nghi m v tình c m. Hòa nh p t i đa cái tôi vào các y u t bên ngoài, đ ch th sáng tác quên mình vào bên trong s v n đ ng c a th gi i hình nh, thi sĩ t o m t kho ng tr ng m i ng i đ c thung dung b c vào s ng cùng khung c nh và khung tr i bài th . Độc gi đ c th nh c u đ ng c m và đ ng t o.

Bài th m ra trong m t khung th i gian tâm t ng và m t khung không gian tâm lý: b n sông H ng, tháng ba năm ngoái. Tác gi đ o ch i cùng đoàn tùy tùng. Nguyễn Phi Khanh trú ng n i

Ngũ gia Tình Nguyện Phi Khanh Bên Sông Xuân

Tác Giả: Trần Văn Tích

Chúa Nhật, 21 Tháng 2 Năm 2010 09:07

dinh Trần Nguyên Đán ngay tại Thăng Long, lãnh chức gia sư, nên có phụng dưỡng tiên ngoạ n c nh, du sơn du thủy. Chàng thơ sinh tuy chức a vinh hoa phú quý nhưng cũng có kẻ theo h u như Kim Trần, sau chân theo m t vài thơng con con.

Bên sông khi xuân về d u mu n vô tình cũng không đ c, nó chuyển sang màu xanh t i lá. Chức nguyên là tính t đ c đ ng t hóa đ nói lên t t c s c s ng đ ng tr v trên các m m non. L c xét nh m t tính t là m t t ng trung hòa, đ c dùng chung chung trong t t c các phong sách, nó không mang s c thái phong cách l , cũng không mang s c thái c m xúc riêng. Đó ch là tên g i c a m t ph m ch t, m t tên g i không có s bình giá. L c bi n ch t thành đ ng t b ng nhiên mang màu tao nhã, t nh ; nó cung c p cho câu thơ v bóng b y sinh đ ng, nó có giá tr bi u c m rõ r t. Nó có âm b n trong câu thơ Xuân phong h u l c Giang Nam ng n (Gió xuân l i th i xanh b Giang Nam) c a V ng An Th ch, bài B c thuy n Qua châu (Đ u thuy n b n Qua châu). Xét v ch c năng ng pháp, tính t là m t lo i t th đ ng, đ ng t là m t lo i t linh ho t. Xét v ý nghĩa thi pháp, tính t là m t h t . Khi dùng l c nh m t đ ng t, nhà thơ th c hóa h t, do đó, t o cho nó t th m t ch m t, m t thi nhn. Đúng nh Lê Quý Đôn trong Ki n văn ti u l c, m c Thiên ch ng, ch rõ: nhn t nên dùng ch h mà gi ng th c, hay nh Victor Hugo: car le mot, c'est le Verbe, c'est Dieu (ch th là Đ ng t, là Th ng đ).

Dòng Nh tr c m t tuy cu n cu n t thu khai thiên l p đ a nh ng riêng hôm nay b ng chuyển mình vì khách hoàn tâm. Ch khách là m t ch r t đ t trong th c . Các nhà thơ đ i Đ ng l m khi dùng khách thay cho m t đ i t nhn x ng; Quy n liên hoàn chi u khách, Đ Ph , Th t Th p đ đ i nguy t; B i h i cô khách chu, Cao Thích, Đông Bình l tác, Nam quan khách t thâm, L c Tân V ng, T i ng c v nh thi n, Khách t t a hà cùng, Trần T Ngang, B ch Đ hoài c , D bán chung thanh đáo khách thuy n, Tr ng K , Phong ki u đ b c v.v... Nhà thơ c a chúng ta cũng dùng khách theo cùng cách đó; khách tr thành m t ch c a t v ng thi ca truy n th ng. Nó có th ch chính Ngũ gia Tình Nguyện Phi Khanh, nhưng cũng có th ch m t ng i tháng ba năm ngoái không có m t trong đoàn du lãm. Ch hoàn (b s c) nghĩa là tr v , tr l i. Khách là ng i cũ nh ng l n này tr l i hóa ra m i: khách hoàn tâm. Vì khách m i b t đ u yêu.

Ngũ gia Tình Nguyện Phi Khanh đang yêu Trần Thị Thái và cùng ng i yêu hò h n đi ch i thuy n trên sông xuân. Ý đó gói g n trong câu Thanh ngâm vũ h u yêu h ng di p. Ch yêu (cũng b s c) nghĩa là m i, đón. Chàng nho sĩ hào hoa phong nhã khe kh ngâm th sau c n m a l t ph t, đ chào r c chi c lá h ng. H ng di p là m t t n đ có tính ch t c l t ng tr ng. Quen thu c thì nó là thành t c a đ i n tích h ng di p đ thi, c a lá th m ch h ng.

Nhưng cũng có khi nó ch ng i đ p nh trong truy n Hoa Tiên: G m n i ngôi b ng doanh

khỏi, Lá hồng bồng đón chi nỏi nỏi chìm. Cho nên tôi hiểu hồng điệp là để chờ ngỏ lời con gái điệp, để chờ mặt nhân hồng Trần, để chờ ái nỏi quan Tội Đ, để chờ chân dung khốc sâu tâm khảm Nguyễn Phi Khanh.

Gió xuân bồng nhỏi hỏi đi, chờ để nâng tà áo nàng tha thỏi; con thuyền trôi thông thỏi trong đóm đuối ái ân; thiên nhiên và sự vỏi góp phần kéo dài nhỏi ngỏ phút chung tình; bãi phù sa sông Hồng sáng hỏi lên nhỏi ánh cỏi tỏi. Trong các yếu tố ngoỏi cỏi xuối hiỏi trên bãi tranh – tỏi cái nhìn toàn cỏi cỏi dòng sông, bãi cỏi đỏi nỏi hình cỏi nhỏi cỏi a con thuyền và bãi tỏi – chờ có đám cỏi tỏi này là mang ít nhỏi tính thỏi cỏi nhỏi. Nó không cỏi cỏi nhỏi mỏi rỏi ngỏ liỏi, mỏi hàng phong chờ ngỏ hỏi, thỏi ngỏ gỏi trong thi ca chờ Hán. Nó hiỏi hỏi nhỏi mỏi nhân chờ ngỏ cho mỏi tình. Cỏi tỏi, *Marsilea quadrifolia* L., có tên gỏi dân gian là cỏi bỏi, là mỏi loài cỏi mỏi hoang nhỏi ngỏ nỏi mỏi thỏi hay cỏi đỏi nỏi cỏi, rỏi tỏi bị nỏi trên đỏi tỏi cỏi ta, thỏi ngỏ gỏi cỏi ao đóm, đỏi ruỏi ngỏ, ven sông, bãi hỏi. Dỏi

vỏi, bãi rau tỏi cũng chờ mang màu trỏi ngỏ nhỏi nhỏi trung tính. Nó không trỏi ngỏ ngỏ nhỏi hỏi gỏi cỏi a ca dao, nó không trỏi ngỏ phau nhỏi chiỏi cỏi u trong thỏi cỏi a mỏi tỏi sĩ. Màu sỏi cỏi bỏi chỏi tỏi vỏi chỏi là màu nỏi tâm, màu cỏi a tình yêu phỏi trùm lên tỏi nhiên giỏi.

Mỏi tình sâu nhỏi thỏi, say nhỏi thỏi thì tỏi nhiên cung khuyỏi, triỏi u đỏi chỏi còn là hỏi nhỏi, cỏi nhỏi. Ngỏ lời hỏi cỏi trò trong mỏi tình đỏi u đóm thỏi mỏi và nhỏi ngỏ nỏi bỏi ngỏ nên công danh khoa bỏi ngỏ, chờ còn thỏi y mình đang đỏi cỏi đỏi mỏi phúc làm hỏi u thân cỏi a Phạm Lãi buông thuyền rong chỏi Ngũ Hồn cùng ngỏ lời điệp Tây Thi. Truyỏi nỏi thuyỏi tỏi tuyỏi vỏi và hoa lỏi vỏi mỏi tình trên sóng nỏi cỏi Năm hỏi đó hỏi nỏi mỏi xuối hiỏi trong thỏi Nguyễn Phi Khanh. Bài Trung thu cỏi mỏi sỏi (Cỏi mỏi xúc vỏi viỏi cỏi nhân tiỏi Trung thu) cũng dùng cùng mỏi tỏi thỏi đỏi kỏi tỏi thúc: Ngũ Hồn qui mỏi ngỏ đỏi biên chu (Giỏi cỏi quay vỏi Năm hỏi sỏi tỏi chiỏi cỏi thuyỏi con). Ý muỏi đó, ý muỏi cùng giai nhân du ngoỏi Ngũ Hồn, vào thỏi điỏi mỏi đó, tỏi đỏi a điỏi mỏi đó, trong tâm cỏi nhỏi đó, không có vỏi trang sỏi cỏi nhỏi nhỏi u nhỏi thỏi khác. Đó là tâm sỏi thỏi cỏi a ngỏ lời thỏi, cỏi a ngỏ lời tình.

Cỏi trúc vỏi ngỏ chỏi cỏi a thi phỏi mỏi bị nỏi nó thành tỏi ngỏ thỏi trong đó có mỏi tỏi ngỏ tác, đỏi lỏi p, âm đỏi ngỏ đúc kỏi tỏi thỏi thành mỏi tỏi hỏi nhân nguyên tỏi, mỏi tỏi bào sinh vỏi tỏi nhỏi đỏi nhỏi chỏi cỏi năng và tỏi đỏi trao năng lỏi ngỏ. Trong tiỏi u vũ trỏi đó có sỏi chuyỏi nỏi hóa giỏi a hỏi và thỏi cỏi, giỏi a đỏi ngỏ và tẻnh, giỏi a lỏi ngỏ và phỏi mỏi, giỏi a tỏi sỏi và trỏi tình, giỏi a tỏi cỏi nhỏi và ngỏ ý, giỏi a phát triỏi nỏi và kỏi tỏi cỏi cỏi, giỏi a quá khỏi và vỏi lai. Tỏi tỏi cỏi chỏi tỏi ngỏ trong ngôn ngỏ nghỏi thuỏi tỏi cô đỏi, qua văn chỏi ngỏ ngỏ khí đóm đỏi cỏi.

Thi sĩ thoỏi tiên quay lỏi khúc phim dĩ vãng. Năm ngoái, tháng ba, trong khói sỏi ngỏ sông Nhỏi,

Ngô i Tình Ngụy n Phi Khanh Bên Sông Xuân

Tác Giả: Tr n Văn Tích

Chúa Nhật, 21 Tháng 2 Năm 2010 09:07

vấn nhân đã cùng m t s ti u đ ng du ngo n trên sông. C nh có đ p nh ng ng i yêu v ng m t. Năm nay, v n c nh đó nh ng b c xanh m m t h n, dòng n c m t mà h n vì tình yêu có m t. Ng i khách năm cũ th y mình là m t con ng i m i: chàng đang yêu và cũng đ c yêu. Tr n m a giảng m c không gây tr ng i cho bu i h n hò, nhà th đ i ch trong tràn tr thi t . Nh ng gi phút kh c kho i trông mong ch đ i có cái say đ m c a chúng, giây phút ng i th ng xu t hi n đ đ c đón ti p chiêu đãi có ch t men n ng n n c a nó. Chúng ta g p thêm m t nh n t , đ ng t yêu trong yêu h ng di p. Yêu nói lên cái th n thái c a chàng trai m i n n đ u c n vào qu táo Adam. N u nhà th xác đ nh là năm ngoái mình đi ch i cùng nhi u ng i thì năm nay, ý th hi u ng m cho th y chàng ch có m t mình trên con thuy n nh đ hò h n ng i th ng. Chàng s ch m ch m t chèo chi c bách ven theo b , ho c chàng buông l i cho nó thung dung trôi theo s c n c. Ngo i c nh b ng đ ng tan nhòa, ch còn m t bãi rau t n bàng b c. Đ cho n c sông H ng thẳng hoa cùng tình yêu, hóa thân thành sóng Ngũ h in bóng c p tài t giai nhân truy n thuy t. Nhà th cùng ai kia xâm nh p vào b n và n c, tuy hai mà l i là m t. Hai tâm h n yêu nhau hòa nh p vào nhau, đ ng nh t v i nhau, s ng tr n v n trong tinh th n đ ng đ i u gi a ng i và c nh; thi sĩ mô t tình và ý trong tâm c nh linh c m phi th c t i đ cho tình ái vĩnh t n.

Không th c yêu và không đ c yêu không làm n i m t bài th nh th . Ngụy n Phi Khanh có m i tình đ p và say s a nh v y cho nên m i sinh nòi tình Ngụy n Trãi v i câu chuy n truy n thuy t di m tình Ngụy n Th L , s ng vì tình r i ch t cho tình.